

8 juli 2008

Gezamenlijke aanbevelingen van Stichting van de Arbeid, Colo, MBO Raad, HBO-raad en VO-raad

Docent in het bedrijf, praktijkopleider in de klas

1. Inleiding

Het beroepsonderwijs bereidt deelnemers voor op een plek op de arbeidsmarkt. Het is dus van belang dat het beroepsonderwijs goed aansluit op de behoeften van die arbeidsmarkt. Een deel van de onderwijstijd wordt besteed aan de beroepspraktijkvorming. Docenten begeleiden deelnemers bij hun stages in het leerbedrijf. Voor een adequate begeleiding is het daarom van belang dat docenten een goed en actueel beeld hebben van wat zich op de werkvloer afspeelt. Een van de instrumenten om dit doel te bereiken, is een stage voor (aankomende) docenten in het bedrijfsleven. Andersom is het voor het leerbedrijf zinvol om op de hoogte te zijn van wat zich afspeelt op de beroepsonderwijsvloer, zodat beter kan worden ingespeeld op de kennis en vaardigheden van de deelnemers die stage lopen.

In het kader van het competentiegericht onderwijs voelen scholen het als hun verantwoordelijkheid om zelf, of via kenniscentra, bedrijven te informeren waar ze mee bezig zijn, op welke manier en waarom het zo gebeurt. De praktijkopleiders spelen daarin een cruciale rol.

De behoefte aan uitwisseling tussen praktijkopleider en begeleider vanuit de onderwijsinstelling wordt duidelijk aan beide kanten gevoeld. Vanuit het bij elkaar in de keuken kijken, maken betrokkenen afspraken en plannen hoe tot samenwerking kan worden gekomen waarbij zij gelijkwaardige partners zijn. Het wederzijds belang staat voorop.

Om deze kennisuitwisseling te bevorderen, is tijdens de Participatietop (juni 2007) afgesproken dat de Stichting van de Arbeid gaat bezien op welke wijze docentstages¹ kunnen worden gestimuleerd. Onderdeel hiervan is ook hoe kan worden bevorderd dat aankomende docenten tijdens hun opleiding kennis nemen van de praktijk in het bedrijfsleven en van het ondernemerschap.

¹ Waar geschreven wordt over 'docentstages' worden zowel stages van docenten in het bedrijfsleven als het doceren door praktijkopleiders in het onderwijs bedoeld.

2. Betrokken partijen

De Stichting van de Arbeid heeft het initiatief genomen om met partijen die betrokken zijn bij de aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt om de tafel te gaan zitten. Er heeft verschillende keren constructief overleg plaatsgevonden tussen MBO Raad, HBO-raad, VO-raad, Colo en Stichting van de Arbeid over het bevorderen van docentstages. Om docentstages tot een integraal onderdeel te maken van het takenpakket van zowel docent als praktijkbegeleider hebben genoemde partijen gezamenlijk aanbevelingen geformuleerd aan sociale partners, aan onderwijsinstellingen en aan kenniscentra. Richting kabinet is aangegeven dat het de taak van de overheid is om zorg te dragen voor randvoorwaarden zoals ruimte in tijd én budget.

3. Nut en noodzaak van docentstages

Er zijn twee ontwikkelingen die aangeven hoe noodzakelijk het is dat een docent beroepsonderwijs vertrouwd is met de beroepspraktijk. Door het competentiegericht beroepsonderwijs is een andere taakverdeling ontstaan tussen docent en praktijkopleider, die om een intensieve samenwerking vraagt. Een tweede aspect is de personeelsvoorziening in de toekomst, die met name in de technische sector problemen zal opleveren en al oplevert. Instellingen bekijken samen met praktijkopleiders in bedrijven welke competenties vanuit het beroepsveld worden gevraagd. Vervolgens wordt het lespakket daaraan aangepast zodat de deelnemers op een effectieve manier worden voorbereid op hun beroep. Daarmee wordt het onderwijs tot een succes gemaakt.

Docentstages zijn structureel en wederkerend, uitgaande van een meerwaarde voor zowel instelling als bedrijf. Binnen onderwijsteams zijn er docenten die de praktijk goed kennen en in de bedrijven weet meer dan één persoon iets over de onderwijsinstelling waarmee wordt samengewerkt. Het doel is het over en weer bevorderen van kennis van het werkveld en van het onderwijsveld, en elkaars taal leren begrijpen. Dit betekent overigens niet dat elke docent elk jaar stage moet lopen. Op instellingsniveau kan worden bekeken welke docent wat nodig heeft. Een zij-instromer die uit het bedrijfsleven komt, heeft een andere stagebehoefte dan een docent Engels die uit het voortgezet onderwijs afkomstig is en zijn vak in een beroepscontext moet gaan plaatsen. Overigens is in een ideale situatie een docentstage slechts een opfrissing, omdat scholen docenten voortdurend in de gelegenheid moeten stellen om kennis en zo mogelijk ervaring op te doen in de beroepspraktijk.

Uitgangspunten voor het welslagen van docentstages:

1. Goede samenwerking op sectoraal- en regionaal niveau: sectoraal niveau initieert of steunt en lokaal/regionaal niveau initieert en voert uit. Hiervoor is een belangrijke rol voor de kenniscentra weggelegd.
2. Het voorop stellen van het wederzijds belang: zowel instelling als bedrijf dienen gebaat te zijn bij de stage.
3. Het benutten van verschillende vormen van stages en uitwisseling.

4. Goede voorbeelden

Geconstateerd kan worden dat er al veel gebeurt op het gebied van docentstages. In een bijlage is een lijst met voorbeelden opgenomen die in de praktijk succesvol zijn gebleken. Elementen uit de gegeven voorbeelden kunnen mogelijk leiden tot maatwerkoplossingen voor instellingen en bedrijven die tegen belemmeringen aanlopen.

5. Randvoorwaarden en faciliteiten

In het onderstaande schema wordt bij verschillende typen stages aangegeven welke belemmeringen zich in de praktijk kunnen voordoen. Onder het kopje 'voorgestelde oplossingen/faciliteiten' zijn een of meer faciliteiten gegeven die ertoe kunnen leiden dat de genoemde belemmering wordt weggenomen. Onderscheid is gemaakt tussen de verschillende doelgroepen:

- docenten in het mbo die stage lopen in het bedrijfsleven (D)
- praktijkopleiders in het bedrijfsleven die lesgeven in het mbo (PO)
- aankomende docenten die stage lopen in het mbo én in het bedrijfsleven (AD).

doel-groep	Belemmering	voorgestelde oplossingen/ faciliteiten	betrokkene(n)
D, PO	tijdgebrek bij docenten en praktijkopleiders	aanpassing in personeelsbeleid: ruimte en geld vrijmaken; uitruil praktijkopleider/docent mogelijk maken	P&O instelling, bedrijf
D, PO	te weinig op het individu toegespitst	modaliteit stage c.q. uitwisseling per sector/cao vaststellen en vervolgens op individueel niveau	bedrijfstakgroepen, brancheorganisaties, cao-partijen, kenniscentra
D	weinig of geen bereidheid bij docenten (extra belasting)	onderdeel maken van het takenpakket van de docent en/of van het scholings- c.q. ontwikkelingsplan	instelling
D, PO	desinteresse	regionale aanpak zodat commitment ontstaat	regionale bedrijfsleven, instellingen, kenniscentra
D, PO	moeilijk inpasbaar in planning	op individueel niveau bespreken in functioneringsgesprek	instelling, bedrijf
		scheppen en stimuleren van combinatiebanen (bedrijfsleven en onderwijs)	instelling, bedrijf
D, PO	lesuitval	praktijkopleiders naar de klas halen	instelling, bedrijf
		verletvergoedingen beschikbaar stellen	O&O-fondsen
D, PO	ontoereikende middelen om uitwisseling te organiseren	financiële middelen beschikbaar stellen	O&O-fondsen, FES-middelen, overheid

doel-groep	Belemmering	voorgestelde oplossingen/ faciliteiten	betrokkene(n)
D, PO	wettelijke kaders (onderwijstijd en onderwijsbevoegdheid)	overleg met inspectie over oplossingen waarbij kwaliteit voorop staat	instellingen, bedrijven, overheid (inspectie)
D, PO	tijdgebrek om stages te organiseren	organisatie op regionaal niveau uitbesteden (aansluiting zoeken bij register van leerbedrijven)	voor mbo: kenniscentra (makel- en schakelfunctie) of ander platform
			voor hbo: op te richten (virtueel) platform dat aansluit bij bestaande netwerken
		afspraken maken over behoeftes en verwachtingen	paritaire commissies
AD	ruimtegebrek in het curriculum	al dan niet verplicht onderdeel maken van het onderwijsprogramma van de lerarenopleiding	instellingen

6. Aanbevelingen

De Stichting van de Arbeid, MBO Raad, HBO-raad, VO-raad en Colo komen op grond van hun bevindingen tot aanbevelingen aan sociale partners, onderwijsinstellingen en kenniscentra. De betrokken partijen hebben elk hun eigen verantwoordelijkheid bij het tot stand brengen van (beleid ten aanzien van) docentstages en kunnen elk een bijdrage leveren aan een bevredigende uitvoering.

Aanbevolen wordt ter bevordering van de docentstage:

a. aan decentrale sociale partners

- een goede samenwerking tussen sectoraal- en regionaal niveau te bewerkstelligen voor de initiatie respectievelijk de uitvoering van beleid ten aanzien van docentstages;
- in O&O-fondsen te bespreken of hiervoor middelen beschikbaar kunnen worden gesteld;
- in paritaire commissies afspraken te maken over behoeftes en verwachtingen over en weer;

b. aan onderwijsinstellingen

- docentstages te integreren in het takenpakket van de docent;
- afspraken over docentstages te maken in cao's en daaraan uitvoering te geven;
- op individueel niveau, in overleg met team en management, de modaliteiten van de stage vast te stellen (duur, vorm, invulling, afspraken met bedrijfsleven, etc.) en regelmatig te evalueren of en op welke wijze uitvoering is gegeven aan de gemaakte afspraken;
- in het onderwijsprogramma van lerarenopleidingen de (aankomend) docentstage als - al dan niet verplicht - onderdeel op te nemen;

c. aan kenniscentra

- onderwijsinstellingen en bedrijven op regionaal niveau bij elkaar te brengen en hun betrokkenheid te stimuleren;
- verschillende vormen van stages voor docenten bij leerbedrijven te werven en de uitwisseling van docenten en praktijkopleiders tussen onderwijsinstellingen en (leer)bedrijven te coördineren (makelaar- en schakelfunctie), alsmede regelmatig te evalueren of en op welke wijze uitvoering is gegeven aan de gemaakte afspraken;
- het wederzijds belang voor zowel instelling als bedrijf voorop te stellen;

Voor een adequate uitvoering van deze aanbevelingen zijn de volgende randvoorwaarden noodzakelijk:

- het kabinet onderzoekt op welke wijze mogelijke wettelijke belemmeringen kunnen worden weggenomen op het gebied van o.a. onderwijstijd en onderwijsbevoegdheid;
- het kabinet stelt de benodigde financiële middelen ter beschikking (o.a. FES-middelen).

Ten slotte

Op termijn zullen de Stichting van de Arbeid, MBO Raad, HBO-raad, VO-raad en Colo gezamenlijk evalueren op welke wijze docentstages een plaats hebben gekregen in het personeelsbeleid van de instellingen en op welke manier daaraan uitvoering wordt gegeven.

GOOD PRACTICES

- **Kenniscentra** treden op als **intermediair** tussen roc's en het regionale bedrijfsleven. Op sectoraal niveau gebeurt dit in de mobiliteitsbranche (Innovam) en de slagerijbranche (SVO). Op regionaal niveau wordt samenwerking tussen roc's en regionale afdelingen van werkgeversorganisaties ondersteund door de organisatiemogelijkheden van kenniscentra. Bijvoorbeeld ROC Landstede met Kenniscentrum Handel, ROC Zadkine met Horeca en Het Graafschap college met Aequor.
Voor meer informatie: www.innovam.nl, www.svo.nl, www.kchandel.nl, www.zadkine.nl, www.horeca.nl, www.graafschapcollege.nl, www.aequor.nl.
- ROC A12 en Kenniscentrum Handel wisselen docenten en praktijkopleiders uit. Docenten lopen stage in bedrijven en praktijkopleiders uit die bedrijven nemen deel aan de organisatie van het onderwijs op het roc ("**Ik jouw baan, jij mijn baan**"). Meer informatie: www.a12.nl, www.kchandel.nl.
- Project "**Kwaliteitsimpuls kinderopvang**" bevordert het sluiten van **regionale convenanten** tussen de regionaal georganiseerde organisaties voor kinderopvang en de betrokken roc's. Onderdeel van die convenanten is o.a. deskundigheidsbevordering van roc-docenten waar docentstages deel van uitmaken. Meer informatie: www.kinderopvang.nl.
- **Technocentrum Zeeland** is een stichting die als doel heeft het oplossen van knelpunten tussen het (technisch) beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt. Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen (ROC Zeeland, ROC Westerschelde en de Edudelta onderwijsgroep), het (regionale) bedrijfsleven en de lokale en provinciale overheid. Een van de projecten is het opzetten van www.bedrijfplusschool.nl. Via deze site worden bedrijven en onderwijsinstellingen met elkaar in contact gebracht voor het organiseren van docentstages in een bedrijf en gastlessen op instellingen door medewerkers van het bedrijf.
- Het convenant "**Kennis om te delen**" is afgesloten door vmbo's, roc's, AOC Terra en de gemeente Groningen. Doel is een betere aansluiting van de theorie op de praktijk in het bedrijfsleven. Op www.werkinuitvoering2007.nl worden onder andere stageplaatsen voor docenten en gastlessen door medewerkers uit het bedrijfsleven aangeboden.
- ROC De Leijgraaf heeft het concept **Workplaza** ontwikkeld: een praktijkcentrum waar praktijk en onderwijs dwars door elkaar heen lopen (www.leijgraaf.nl).
- Er worden steeds vaker **gastlessen** gegeven door praktijkmensen op roc's. Bijvoorbeeld de topkok Piere Wind die twee dagen per week lesgeeft aan de Mondriaan Onderwijsgroep (www.rocmondriaan.nl).
- Via www.werkenleren2007.nl kan men zich aanmelden voor uitwisselingen en bedrijfsstages.
- **Kennisnetwerk Hoger Economisch Onderwijs** (www.heoictkenniscentrum.nl).
- Subsidieregeling **Beroepsonderwijs in Bedrijf** (BiB) biedt mkb-bedrijven de gelegenheid mee te sturen aan de kwaliteit van toekomstig personeel. Bedrijven en scholen werken samen aan verbetering van het praktijkleren, o.a. via docentstages (www.senternovem/beroepsonderwijsinbedrijf.nl).

- Subsidieregeling '**Vakmensen in de school**' maakt het mogelijk om mensen uit het bedrijfsleven (techniek, zorg en welzijn of economie) in het (v)mbo aan te stellen als leraarondersteuner of -instructeur (www.vakmensenindeschool.nl)
- Enkele **vmbo-scholen** waar docentstages succesvol zijn: Roelof van Echten College in Hoogeveen, Teijlingen College in Voorhout en Kandinsky College in Nijmegen.
- In het Horizon College (roc) in Hoorn/Alkmaar/Heerhugowaard werken verschillende vmbo-scholen samen binnen de **Flexibele Zorgkolom** (www.horizoncollege.nl).
- In de **horeca** werken scholen en bedrijfstak samen aan een model docentstages. De bedrijfstak wil graag dat straks alle docenten periodiek een korte stage lopen in een horecabedrijf met als doel een verbeterde aansluiting van het onderwijs op de praktijk te realiseren. Voor de ontwikkeling van het model stelt het O&O fonds van de horeca een projectbudget beschikbaar. Deze middelen zijn niet structureel want docentstages is een verantwoordelijkheid, ook qua bekostiging, van de school. Een docentstage is niet geheel vrijblijvend. Scholen zijn voornemens om de stage ook mee te laten tellen in een functioneringsgesprek. Een aantal scholen werkt al met een eigen vorm van docentstage.